

การบรรยาย รัฐธรรมนูญไทย

กับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคประชาสังคม

หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง รุ่นที่ ๑๖

สำนักงานกิจการยุติธรรม สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๖๓

โดย ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

“การมีส่วนร่วม” คืออะไร
ทำไม “ภาคประชาสังคม” ต้องมีส่วนร่วม?

ทำไม “ภาคประชาสังคม” ต้องมีส่วนร่วม?

ปัญหาทั้งหลายเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องแก้ไขมิใช่หรือ?

ปัญหาต่างๆ ในสังคม เราควรจะแก้ไขกันอย่างไร?
PM 2.5 : ฟั่นละอองน้ำ ใส่หน้ากาก N95 ปิดโรงเรียน?

ไม่สนมลพิษ! ชาวไร่อ้อยยังเผา อ่าง จำเป็นเพราะขาดแรงงาน

วันที่ 25 มกราคม 2562 - 08:21 น.

9.9K
SHARES

ประเทศไทยผ่าน โควิด-19 มาได้เพราะอะไร? เพราะ
รัฐบาลและ พรก.สถานการณ์ฉุกเฉิน เท่านั้นหรือไม่?

การมีส่วนร่วมแบบไหนที่จะแก้ปัญหาคความขัดแย้ง
ในสังคมไทยได้ : ตัวอย่างโครงการ โรงไฟฟ้ากระบี่

“การมีส่วนร่วม” หรือ Participatory คืออะไร? ของไทย
และของสากลต่างกันอย่างไร?

“การมีส่วนร่วม” หรือ Participatory คืออะไร? ของไทย
และของสากลต่างกันอย่างไร?

“การมีส่วนร่วม” หรือ Participatory คืออะไร? ของไทย
และของสากลต่างกันอย่างไร?

“การมีส่วนร่วม” คืออะไร? ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า
การเมืองคือ “ใครได้อะไร เมื่อไหร่ และ Why no WHY?”

Politics = Who gets what, when and how.
Harold Lasswell

ประชาธิปไตยคืออะไร? ประชา + อธิปไตย
= การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน

“โดยที่คณะราษฎรได้ขอร้องให้อยู่ใต้ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยาม เพื่อที่
บ้านเมืองจะได้เจริญขึ้น และโดยที่ได้ทรงยอมรับตามคำขอร้องของคณะราษฎร จึงทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้ โดยมาตราต่อไปนี้

มาตรา ๑ อำนาจอสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย”

ประชาธิปไตย ปร. ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕

พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ๒๔๗๕ (๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕)

The Rule of Law คืออะไร? ทำไม Good Governance จึงต้องให้เรา Following the rule of law?

การอยู่ร่วมกันในสังคม กฎหมายไม่สำคัญเท่ากับคน ขอให้
คนเป็น “คนดี” กฎหมายก็ไม่จำเป็น ใช่หรือไม่?

คำถาม : นาย ก.
ซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน
จึงมาหาท่านให้

ประมวลกฎหมาย

มาตรา ๑๓๔๘ ค
สันนิษฐานไว้ก่อน

ฟุตบอลทำไมแข่งกันได้
ทั้งๆ ที่ขัดแย้งกัน?

งใด ท่านให้

ฟุตบอลที่แข่งกันได้เพราะใช้ “กติกา”

ผู้เล่นต้องเคารพ “กติกา”

การอยู่ร่วมกันในสังคม กฎหมายไม่สำคัญเท่ากับคน ขอให้
คนเป็น “คนดี” กฎหมายก็ไม่จำเป็น ใช่หรือไม่?

คำถาม : นาย ก. ปลูกรมะม่วงต้นหนึ่งไว้ริมรั้ว แล้วมีกิ่งๆ หนึ่งยื่นเข้าไปในบ้านของนาย ข. ซึ่งเป็นเพื่อนบ้าน และมีมะม่วงลูกหนึ่งตกลงไปในบ้านของนาย ข. ทั้งคู่ตกลงกันไม่ได้ จึงมาหาท่านให้เป็น “คนกลาง” ช่วยตัดสิน ท่านจะตัดสินให้มะม่วงลูกนี้เป็นของใคร?

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๓๔๘ ดอกผลแห่งต้นไม้ที่หล่นตามธรรมดาลงในที่ดินติดต่อดังใด ท่านให้
สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นดอกผลของที่ดินแปลงนั้น

คำถาม : นาย ค. ซื้อที่นาจากนาย ง. ซึ่งเป็นชาวนา นาย ค. จะได้ข้าวที่กำลังออกรวงในที่
นาแปลงนั้นด้วยหรือไม่?

มาตรา ๑๔๕ ไม้ยืนต้นเป็นส่วนควบกับที่ดินที่ไม้นั้นขึ้นอยู่

ไม้ล้มลุกหรือธัญชาติอันจะเก็บเกี่ยวรวงผลได้คราวหนึ่งหรือหลายคราวต่อปีไม่เป็นส่วน
ควบกับที่ดิน

ทำไมนักบอลต้องเล่นตามกติกา — กรรมการต้องตัดสินตามกติกา — ใครคือผู้ควบคุมการแข่งขันที่แท้จริง?

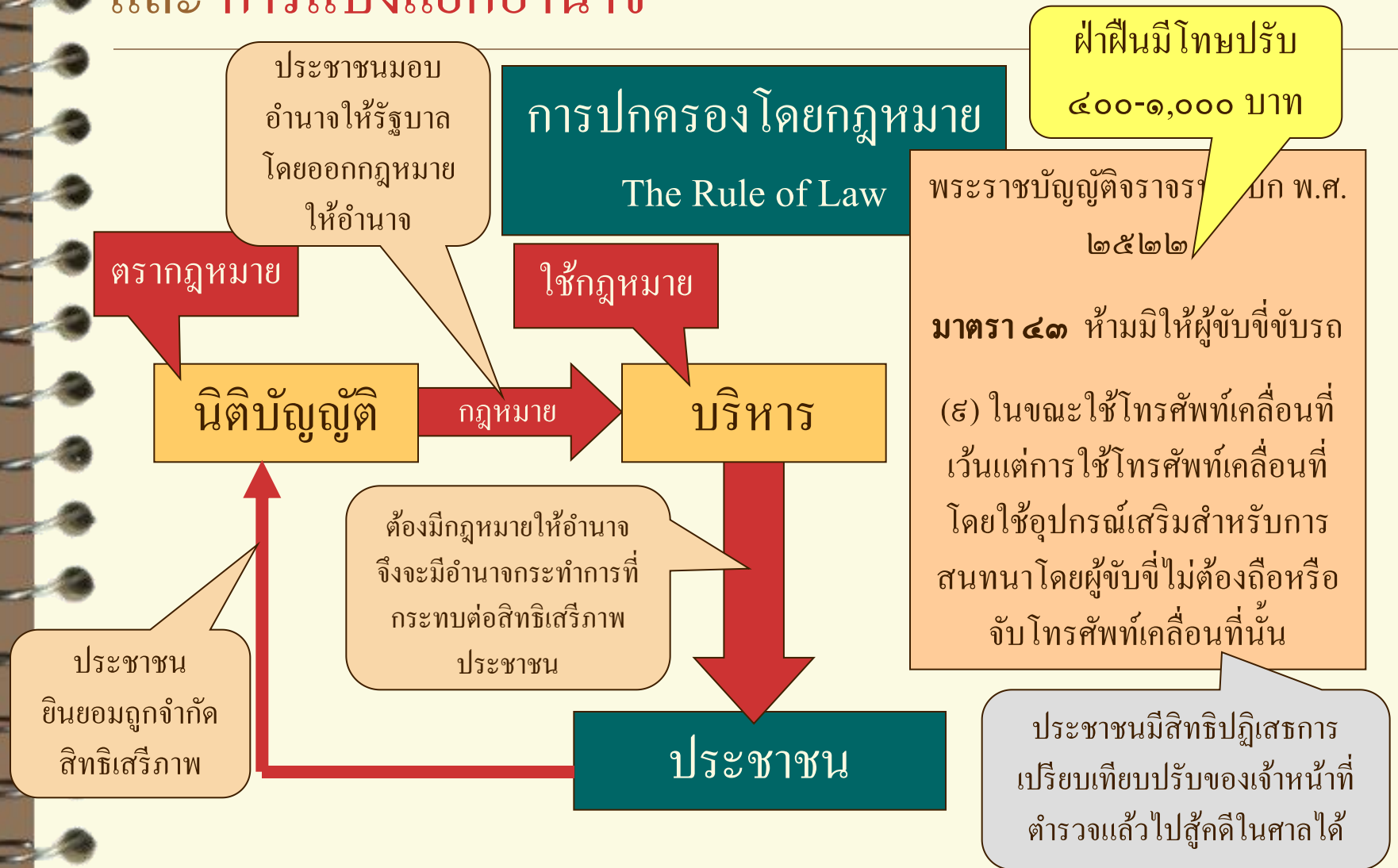

ระบอบประชาธิปไตย = กฎหมายที่ใช้ในการปกครองต้องมาจากประชาชน

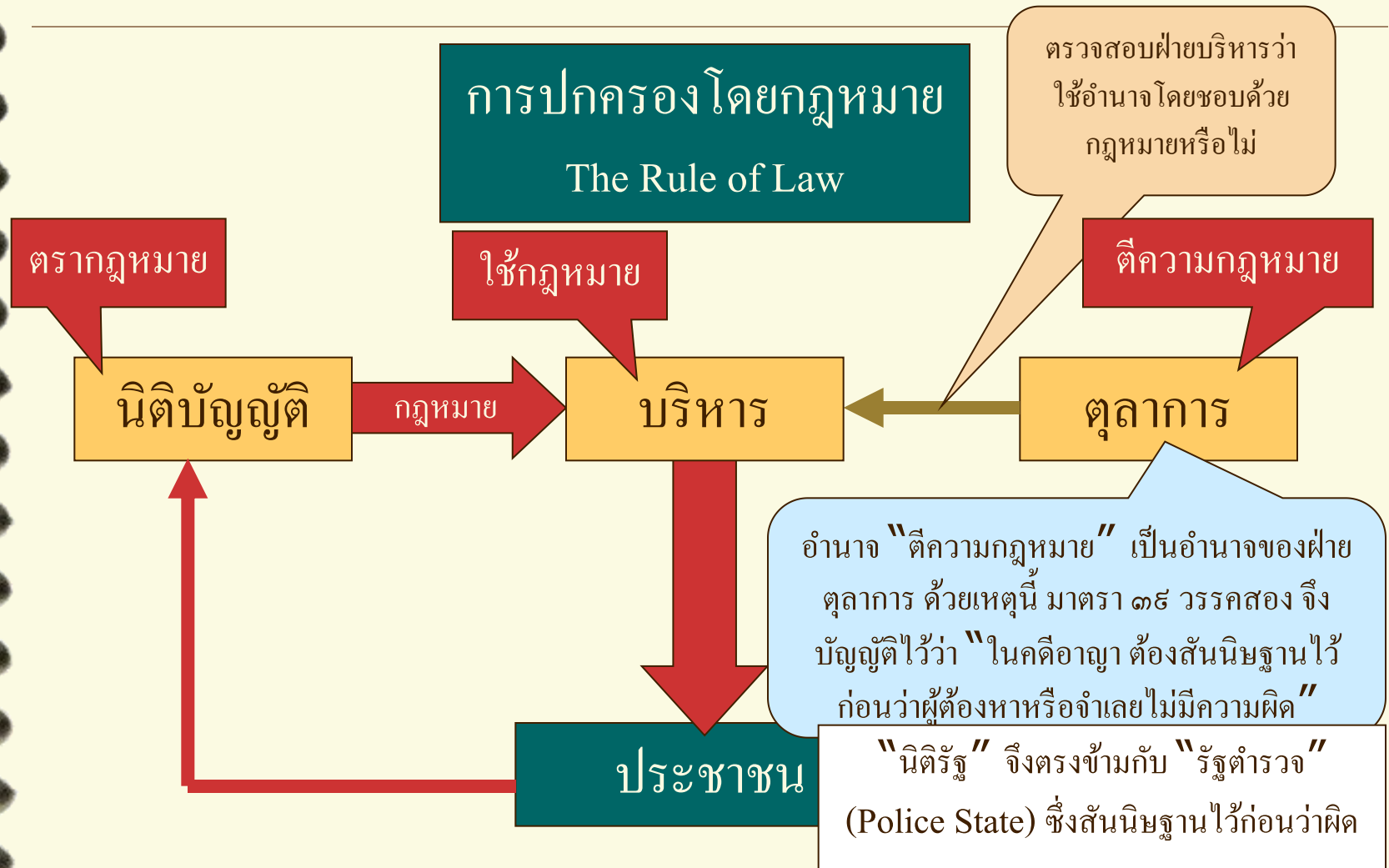
กฎหมายในระบอบประชาธิปไตยคือ **การตกลงกันของประชาชน!**

**“นิติรัฐ” (การปกครองโดยกฎหมาย)
กับหลัก “การแบ่งแยกอำนาจ”**

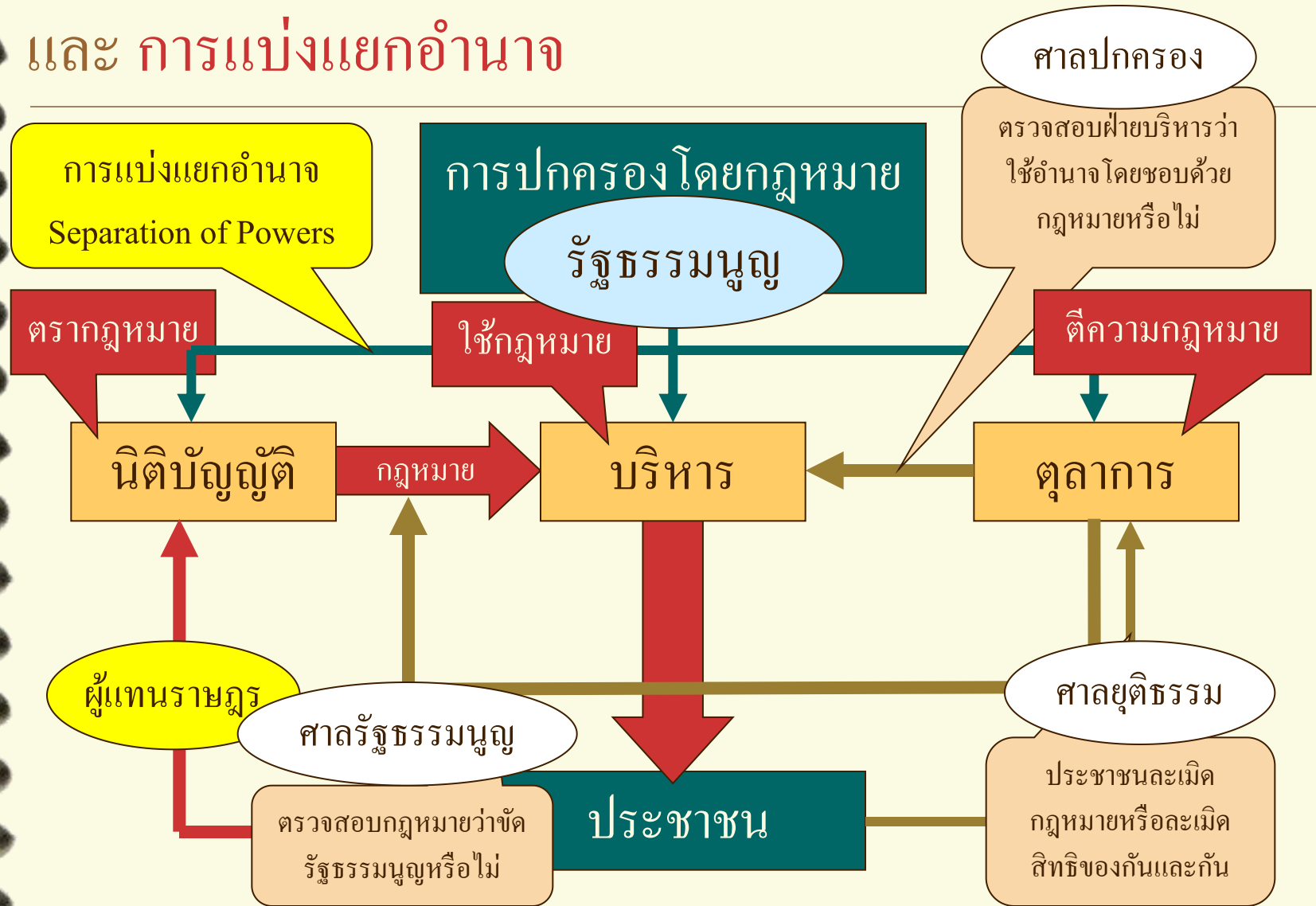
การปกครองโดยกฎหมายกับระบอบประชาธิปไตย และ การแบ่งแยกอำนาจ

การปกครองโดยกฎหมายกับระบอบประชาธิปไตย และ การแบ่งแยกอำนาจ

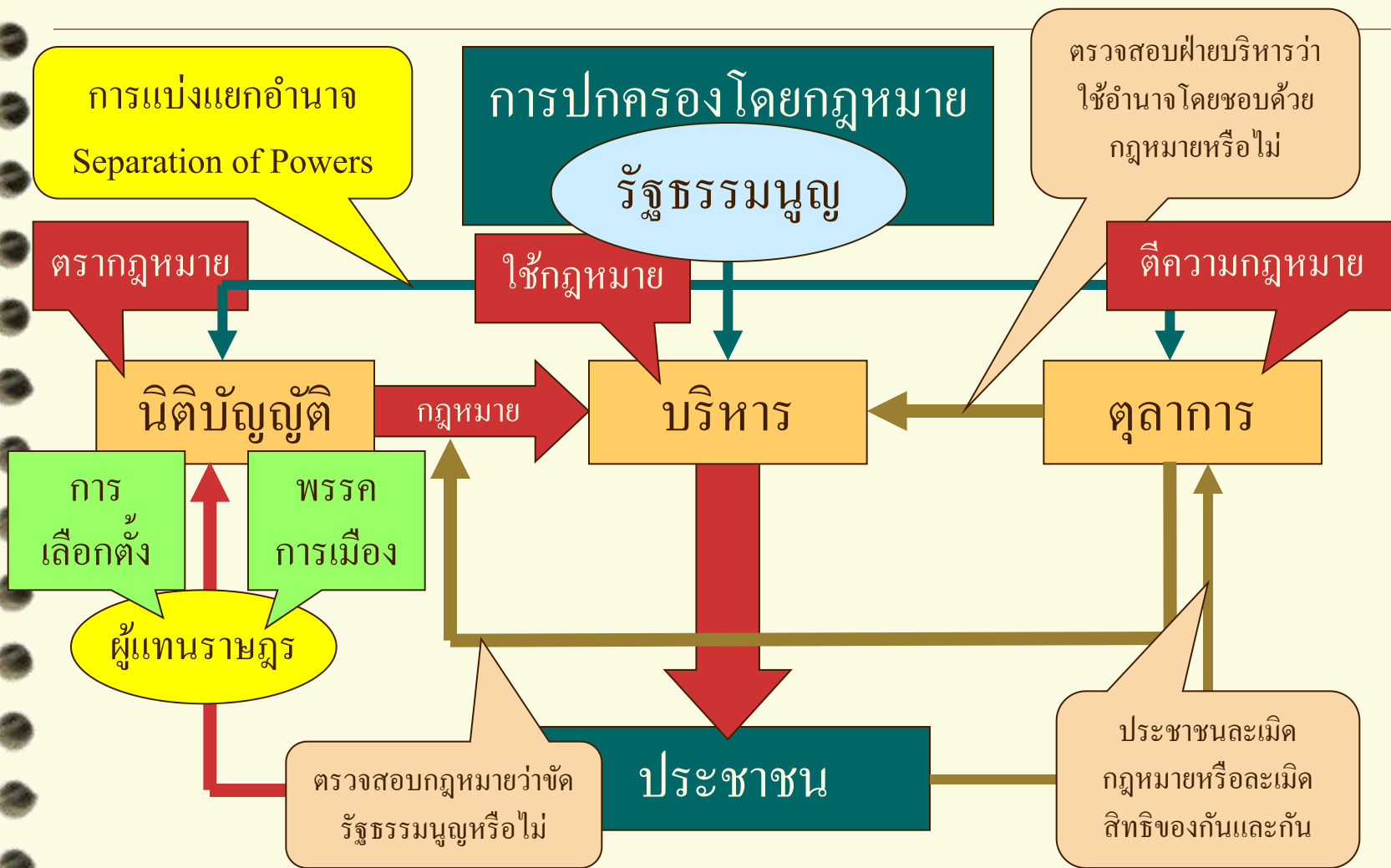

การปกครองโดยกฎหมายกับระบอบประชาธิปไตย และ การแบ่งแยกอำนาจ

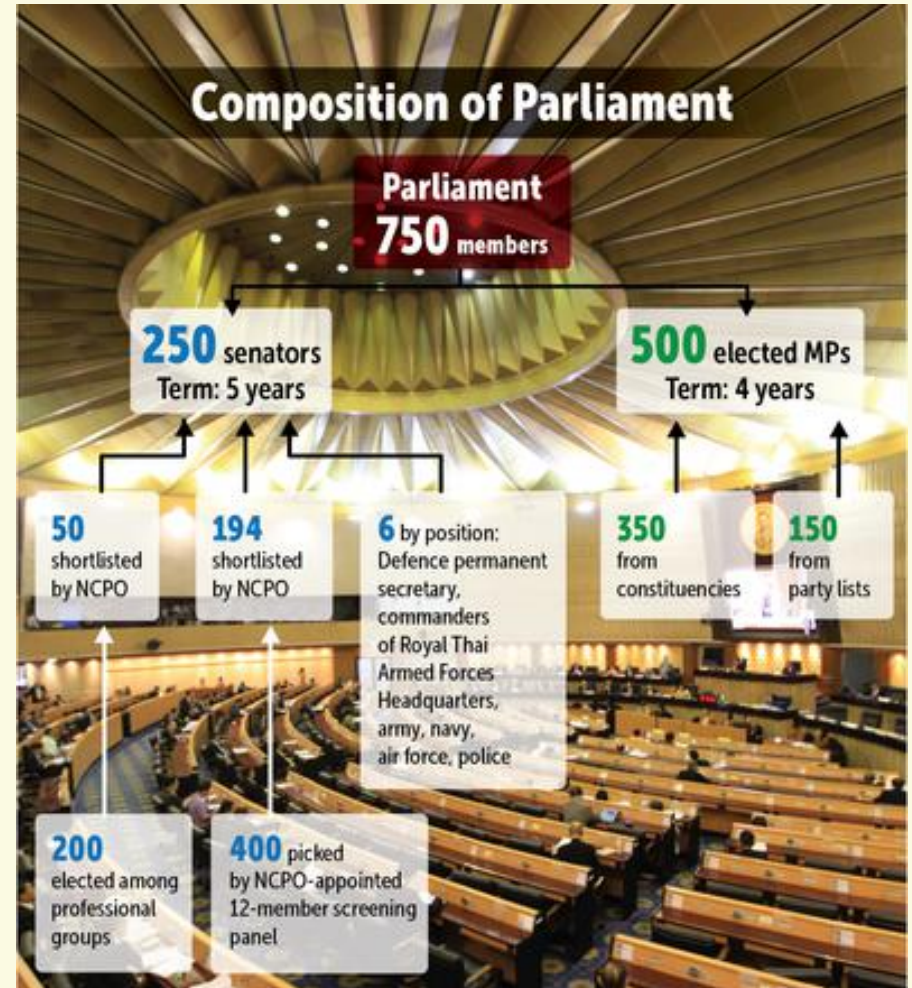
การปกครองโดยกฎหมายกับระบอบประชาธิปไตย

และ การแบ่งแยกอำนาจ

ระบบการเมืองไทยนับจาก ๑๑ พฤษภาคม
๒๕๖๒ ไปถึง ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๗ คือ
ระบอบไฮสโตร์

การทำ EHIA และการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนดำเนินโครงการ ยังมีอยู่ใน รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หรือไม่?

มาตรา ๕๘ การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้อื่นดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ

บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง

ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ หมวด ๕ “หน้าที่แห่งรัฐ” มีสภาพบังคับหรือก่อให้เกิดสิทธิในการฟ้องร้องรัฐหรือไม่?

มาตรา ๒๕ วรรคสอง สิทธิหรือเสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ **แม้ยัง** ไม่มีการตรากฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับ บุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพนั้นได้ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๕๑ การใดที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐตามหมวดนี้ ถ้าการนั้นเป็นการทำให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง **ย่อมเป็นสิทธิของประชาชนและชุมชนที่จะติดตาม และเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมตลอดทั้งฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้น** ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๗๘ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐

เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน มีความหมายอย่างไร?

มาตรา ๗๘ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่างๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

มาตรา ๖๔ บทบัญญัติในหมวดนี้เป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมาย และกำหนดนโยบาย ในการบริหารราชการแผ่นดิน

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ “การรับฟังความคิดเห็นก่อนตรากฎหมาย” มีความหมายอย่างไร? มีสภาพบังคับหรือไม่?

มาตรา ๗๗ รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย ที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการกระทบแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกชั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

ปัญหากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย
เรื่องใหญ่สุดคือความเหลื่อมล้ำจริงหรือไม่?

ปัญหา “ความยุติธรรม” ของประเทศไทยเรื่องใหญ่ที่สุด คือ **คุก ล้น และส่วนใหญ่เป็นคนจน** เกิดจากอะไร?

ปัญหานักโทษล้นคุก : คุกของประเทศไทยรองรับคนได้เพียง **๑๕๐,๐๐๐ คน** แต่ปัจจุบันมีคนติดคุก **ประมาณ ๓๗๐,๐๐๐ คน**

ประมาณ ๒๕ เปอร์เซ็นต์ หรือเกือบ **๑๐๐,๐๐๐ คน** เป็นผู้ต้องขังในระหว่าง
การสอบสวน / การพิจารณาสั่งฟ้อง / การพิจารณาคดี และการพิพากษา

ตาม พรบ.ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ผู้ต้องหาและจำเลยที่ศาลไม่ให้ประกัน
ตัว หรือให้ประกันตัวแต่ไม่มีเงิน มีฐานะเป็น “คนฝาก” และเอาไปฝากไว้

ในคุก
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๘ วรรคสอง “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือ
จำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะ
ปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ปัญหาคนจนประกันตัวไม่ได้ เกิดจากการให้ใช้เงินในการประกันตัว ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แก้ไขในปี ๒๕๖๒

มาตรา ๑๑๐ ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยตัวชั่วคราว ต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้

แก้ไขในปี ๒๕๕๘

การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราว ประกอบด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี

ปัญหาคนจนประกันตัวไม่ได้ เกิดจากการให้ใช้เงินในการประกันตัว ซึ่งไม่ใช่เรื่องที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๕.๓ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน ๑๐ ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง

๕.๔ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน ๑๐ ปีขึ้นไป การอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ต้องมีประกันและจะมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ แต่วงเงินประกันต้องไม่สูงเกินควรแก่กรณี

ในกรณีที่พฤติการณ์แห่งคดีมิได้มีลักษณะเป็นพิเศษอย่างอื่น การกำหนดวงเงินประกัน ตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

— คดีที่มีโทษจำคุกแต่ไม่มีโทษสถานอื่นที่หนักกว่าโทษจำคุกรวมอยู่ด้วย ให้กำหนดวงเงินประกันโดยถือเกณฑ์ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต้องระวางโทษจำคุก ๑ ปี ทั้งในส่วนที่เป็นอัตราโทษขั้นสูงและขั้นต่ำ

— คดีที่มีโทษจำคุกตลอดชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๖๐๐,๐๐๐ บาท

— คดีที่มีโทษประหารชีวิต ให้กำหนดวงเงินประกันไม่เกิน ๘๐๐,๐๐๐ บาท

คดีการเมืองในขณะนี้ศาลชั้นต้นให้ประกันตัวบ้าง ไม่ให้ประกันตัวบ้าง แต่เมื่อมาถึงศาลอุทธรณ์ก็ได้ประกันตัวทั้งหมด

ศาล และการให้ประกันตัว คดีชุมนุม

ศาลให้ประกันตัว 'ไผ่ ดาวดิน' คดีราษฎรชุมนุม - Voice TV

23 ต.ค. 2563 — ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน รายงานว่าศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้ประกันตัว จตุภัทร์ บุญภัทรรักษา โดยใช้หลักทรัพย์คดิละ 70000 บาท. ... และชุมนุมทางคืนอำนาจราษฎร 19 ก.ย. ... การชุมนุมสาธารณะ โดยก่อนหน้านี้ศาลได้ปล่อยตัวแล้ว 19 คน.

www.posttoday.com > การเมือง > ข่าวการเมือง ▼

ศาลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ชุมนุมชุดใหม่ 24 คนโดยประกันตัวคนละหมื่นบาท

16 ต.ค. 2563 — ศาลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ชุมนุมชุดใหม่ 24 คนโดยประกันตัวคนละหมื่นบาท ... ในวันเดียวกันให้ผู้ร่วมชุมนุมและจัดชุมนุมที่บริเวณแยกสวนมิสกวัน ... เห็นว่า คดีนี้เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมผู้ต้องหาทั้ง 18 คน เนื่องจากพบว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าตาม ...

www.youtube.com > watch

ศาลไม่ให้ประกันตัว 'ไมค์-เพนกวิน-รุ่ง-สมยศ-เอกชัย' จากคดีการชุมนุม ...

ปณัสสา สิทธิจิรวัฒนกุล หรือ รุ่ง สองแกนนำแนวร่วมธรรมศาสตร์และการชุมนุม มายื่นคำร้องฝากขังครั้งแรกต่อศาลในความผิดฐานยุยงปลุกปั่นฯ ตามมาตรา 116 ...

25 ต.ค. 2563 · อัปโหลดโดย เรื่องเล่าเช้านี้ มีอีซี-เทโร

news.thaipbs.or.th > content ▼

ศาลให้ประกันตัว 9 แกนนำชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

20 ส.ค. 2563 — ศาลให้ประกันตัว 9 แกนนำชุมนุมที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อ 18 ก.ค.ที่ผ่านมา มีเงื่อนไขห้ามกระทำการใด ๆ ในลักษณะเดียวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาในคดีนี้อีก. ... 116 และข้อหาอื่น ๆ จากกรณีเข้าร่วมชุมนุมกับกลุ่มเยาวชนปลดแอก ...

www.thaipost.net > main > detail ▼

ศาลไม่อนุญาตให้ประกันตัว 'ไมค์' สงฆ์ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพฯ

ประเทศไทยใช้หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์
หรือจริงๆ แล้วใช้หลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผิด?

ถ้าต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์ ทำไมประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาจึงใช้คำว่า ปล่อยตัว “ชั่วคราว”?

วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๘ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๒ หน้า ๕๘๘

พระราชบัญญัติ
ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
พุทธศักราช ๒๕๖๘

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล
คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๖๘)
อนุวัติจากบท
อาทิตยทิพอาภา
เจ้าพระยาอมราช
ตราไว้ ณ วันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๘
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

หมวด ๓
ปล่อยชั่วคราว

๑๐๖ ^[๕๐] คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมี
หลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา
เกี่ยวข้องดังนี้

ผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือ
กรณี

ผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น
ผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังมิมีการยื่นอุทธรณ์
หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาล

ที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นส่งอนุญาตมีฉันทนให้รับส่งคำ
ลาอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อส่ง แล้วแต่กรณี

ศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น
หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณีก็ได้

นี้ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้นรับส่งคำร้องไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อส่ง

๑๐๗ ^[๕๑] เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรับส่งอย่าง
อจเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามบทบัญญัติไว้
๑๐๘/๑ มาตรา ๑๐๙ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ และ

รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่วางหลัก Presumption of Innocence คือ รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๔๘๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช
คณะอภีรัฐมนตรี ในหน้าที่คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

รังสิต กรมขุนชัยนาทนเรนทร

อลงกฎ

ธานีวิวัฒน์

พระยามานวราชเสวี

อดุลเดชจรัส

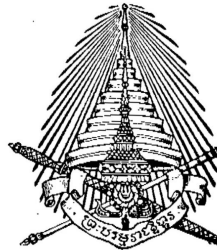
ตราไว้ ณ วันที่ ๒๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๒

มาตรา ๓๐ ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด
ก่อนที่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาจะต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีได้ การไม่ให้ประกันต้องอาศัยเหตุตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้โดย
จะเพาะในกฎหมาย และจะต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบ

หมายความว่าหลัก “สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์” มาทีหลัง ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ๑๕ ปี!

วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๘ ราชกิจจานุเบก

พระราชบัญญัติ
ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
อาชญากรรม ๒๕๖๘

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
อานันทมหิดล ๑๐
(ตามประกาศประธานสภาผู้แทน
ราษฎร ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช
๒๕๖๘)
อนึ่งวันที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช
๒๕๖๘
เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

หมวด ๓ ปล่อยชั่วคราว

มาตรา ๑๐๖^(๕๑) คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้ต้องหาต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดังนี้

(๑) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

(๒) เมื่อผู้ต้องหาต้องขังตามหมายศาลและยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อศาลนั้น

(๓) เมื่อผู้ต้องหาถูกฟ้องแล้ว ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

(๔)^(๕๑) เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์แล้ว แม้ยังไม่มีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา หรือมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาแล้ว แต่ยังไม่ได้ส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น

ในกรณีที่ศาลชั้นต้นเห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว ให้ศาลชั้นต้นสั่งอนุญาตมิฉะนั้นให้รับส่งคำร้องพร้อมสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาเพื่อสั่ง แล้วแต่กรณี

(๕) เมื่อศาลส่งสำนวนไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาแล้ว จะยื่นต่อศาลชั้นต้นที่ชำระคดีนั้น หรือจะยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณีก็ได้

ในกรณีที่ยื่นต่อศาลชั้นต้น ให้ศาลชั้นต้น
แล้วแต่กรณี

แก้ไขในปี ๒๕๕๓

มาตรา ๑๐๗^(๕๒) เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงานหรือศาลรับสั่งอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๐๘ มาตรา ๑๐๘/๑ มาตรา ๑๐๙ มาตรา ๑๑๐ มาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๓/๑

การใช้และการตีความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงต้องอยู่ภายใต้หลัก “สันนิษฐานไว้ก่อน”

แก้ไขในปี ๒๕๔๓

มาตรา ๑๐๘/๑^{๕๖} การสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- (๑) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- (๒) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- (๓) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- (๔) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- (๕) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน

ของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

คำสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวต้องแสดงผล และต้องแจ้งเหตุดังกล่าวให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยและผู้ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวทราบเป็นหนังสือโดยเร็ว

แก้ไขในปี ๒๕๕๘

มาตรา ๑๐๘ วรรคสาม

ในการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว เจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือศาลจะกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับที่อยู่หรือเงื่อนไขอื่นใดให้ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวปฏิบัติ หรือในกรณีที่ผู้นั้นยินยอมจะสั่งให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ถูกปล่อยชั่วคราวก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการหลบหนี หรือภัยอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ถ้าผู้ถูกปล่อยชั่วคราวมีอายุไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ แม้ผู้นั้นยินยอม จะสั่งให้ใช้อุปกรณ์ดังกล่าวได้ต่อเมื่อผู้นั้นมีพฤติกรรมที่อาจเป็นภัยต่อบุคคลอื่นอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุสมควรประการอื่น^{๕๕}

กระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยใช้หลัก **สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผิด** ตั้งแต่ต้นทางคือตอนที่ตำรวจตั้งข้อหา

ปัจจุบันมี ๑๗ ล้านแผ่นพิมพ์ลายนิ้วมือ นับเป็นจำนวน “อาชญากร” **ประมาณ ๑๐ ล้านคน!** และจำนวนกว่าครึ่งยังการส่งไม่ฟ้อง หรือศาลยกฟ้อง

ประมวลระเบียบการตำรวจไม่

กำหนดให้ รายชื่อและประวัติของ **ผู้ต้องหาทุกคน** บันทึกลงใน **ทะเบียนประวัติอาชญากร**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๕ วรรคสอง “ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลใดกระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้”

ความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรม
เรื่องการกักขังแทนค่าปรับ

การไม่มีเงินจ่ายค่าปรับเป็น “อาชญากรรม” จึงต้องนำตัวไปกักขังแทนค่าปรับ? กรณีศึกษาพนักงานเก็บขยะ กทม.

พระราชบัญญัติภาพยนตร์และวีดิทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑

มาตรา ๓๘ ห้ามผู้ใดประกอบกิจการให้เช่า แลกเปลี่ยน หรือจำหน่ายภาพยนตร์โดยทำเป็นธุรกิจหรือได้รับประโยชน์ตอบแทน เว้นแต่ได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียน

มาตรา ๓๙ ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง มาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง หรือประกอบกิจการดังกล่าวในระหว่างถูกพักใช้หรือถูกเพิกถอนใบอนุญาต ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท และปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งหมื่นบาทตลอดระยะเวลาที่ฝ่าฝืนอยู่

ศาลอุทธรณ์ : นายสุรัตน์ได้อุทธรณ์ต่อสู้ว่า ไม่ใช่ผู้ประกอบการแต่เป็นเพียงผู้เสนอขาย จึงไม่ต้องรับโทษตามมาตร ๓๘ วรรคหนึ่งนั้น ศาลเห็นว่า สภาพของกลางมีแผ่นพลาสติกหุ้มไว้เป็นอย่างดี จึงไม่น่าเชื่อว่า แผ่นซีดีดังกล่าวจะถูกเก็บมาจากกองขยะ แต่น่าจะเป็นแผ่นที่ได้มาจากแหล่งผลิตแล้วนายสุรัตน์นำมาจำหน่ายมากกว่า ซึ่งหลังจากที่ได้ลองเปิดแผ่นดู ก็พบว่า ซีดีเหล่านั้นสามารถรับชมรับฟังได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าจะวางปนกับสินค้าอื่น ๆ แต่ก็ถือว่า นายสุรัตน์เป็นผู้จำหน่าย และเป็นผู้ประกอบการตามความหมายในมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่งที่นายสุรัตน์ต่อสู้ว่า โทษปรับสูงเกินไป ศาลเห็นว่า มาตรา ๓๙ ของกฎหมายนี้ มีโทษปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงหนึ่งล้านบาท ศาลชั้นต้นได้ลงโทษปรับสองแสนบาท และลดอัตราส่วนโทษให้เบาที่สุดแล้ว

ตามประมวลกฎหมายอาญาถ้าไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ และ ไม่มีหลักทรัพย์ **ต้องติดคุกแทนการจ่ายค่าปรับ**

มาตรา ๒๕ ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินเพื่อใช้ค่าปรับ หรือ **มิฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ**

มาตรา ๓๐ ในการกักขังแทนค่าปรับ **ให้อัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน** และไม่ว่าในกรณีความผิดกระทำความเดียวหรือหลายกระทง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปีเว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้

มาตรา ๓๐/๑ ในกรณีที่ศาลพิพากษาปรับ ผู้ต้องโทษปรับซึ่งมิใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินชำระค่าปรับ อาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อ **ขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ** หรือ **ถ้าความปรากฏแก่ศาล** ในขณะที่พิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับรายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ตามมาตรานี้ได้ และถ้าผู้ต้องโทษปรับยินยอม ศาลจะมีคำสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้

คนทำผิดเหมือนกันสองคน คนหนึ่งมีเงินจ่ายค่าปรับก็พ้นโทษ อีกคนไม่มีเงินก็ติดคุก และเมื่อขอบริการสังคมก็ติดระเบียบของศาล

เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๖ ก หน้า ๑๓ ราชกิจจานุเบกษา ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน

และเพื่อการนี้ ศาลอาจสอบถามหรือไต่สวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการพิจารณาครบถ้วน รวมทั้งอาจขอความร่วมมือจากพนักงานอัยการหรือหน่วยงานอื่นในการสืบเสาะหาข้อมูลเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้

ฐานะการเงินของผู้ต้องโทษปรับ ให้พิจารณาจากรายได้ ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ ภาระหนี้สิน ต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้นั้นมีเงินพอที่จะชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องหรือไม่

ประวัติของผู้ต้องโทษปรับให้พิจารณาถึงประวัติการกระทำความผิด การศึกษา อาชีพ ความรู้ ความเชี่ยวชาญ ครอบครัว และสภาพแวดล้อม รวมทั้งข้อมูลส่วนบุคคลประการอื่น

สภาพความผิด ให้พิจารณาถึงความหนักเบาแห่งข้อหา ความรุนแรงของการกระทำความผิด สถานะทางจิตใจ การกระทำความผิดโดยเจตนาหรือประมาท ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิด สภาพความผิดที่ไม่ควรอนุญาตให้ทำงานแทนค่าปรับ ได้แก่ ความผิดที่ได้กระทำไปด้วยเจตนาร้ายหรือทุจริตฉ้อฉล อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุขส่วนรวม หรือความผิดที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะลงโทษในทางทรัพย์สินต่อผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิด (เช่น) ความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับการค้ายาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงิน ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการสถาบันการเงิน หรือความผิดตามกฎหมายศุลกากร เป็นต้น

หลักความอิสระของตุลาการ

ทำไมจึงสำคัญที่สุด และตอนนี้มีปัญหาหรือไม่?

“ยี่ต็อก” ที่มีเป้าหมายเพื่อสร้าง “มาตรฐาน” ในการลงโทษ
ทำให้เกิดปัญหาเรื่องความยุติธรรม และความเป็นอิสระหรือไม่?

ทำไม **ความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการ** จึงเป็นหลักการ
พื้นฐานสำคัญที่สุดในการพิจารณาคดีให้มุ่งไปสู่ความยุติธรรม?

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาล
และศาลชั้นอุทธรณ์ต่อประธาน
สำนวนคดีในสำนักงานอธิบดีผู้

ข้อ ๑๔ การตรวจร่างคำพิพากษาหรือ
บรรทัดฐานของคำพิพากษาหรือคำ
ในแนวทางเดียวกัน ในกรณีที่ต่าง
แสดงเหตุผลไว้ในร่างคำพิพากษา
ข้อ ๑๖ เมื่อศาลอ่านคำพิพากษาหรือ
คำสั่งพร้อมสำเนาบันทึกคำแนะนำ
ดังกล่าว (ถ้ามี) ไปยังสำนักงานอธิบดี
คำพิพากษาหรือคำสั่ง

AMARIN NEWS 34 HD

"คืนคำพิพากษาให้ผู้พิพากษา"
"คืนความยุติธรรมให้ประชาชน"

"คำแถลงของผม
อาจมีน้ำหนักเบาบางเหมือนขนนก
แต่หัวใจผู้พิพากษานักแน่นป่านขุนเขา
จึงมอบหัวใจซึ่งบนตราชู ยืนยันคำแถลง
ขอความสุจริตจึงมีแต่ทุกท่าน"

คนากร เพียรชนะ
ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลจังหวัดยะลา

ฟ ฤๅได้ข่าว Amarin TV 34 | WWW.AMARINTV.COM | LINE @AMARINTVHD

ปัญหาหาสาเหตุ

ประเทศไทยแก้ไขถูกทางหรือไม่?

ทำไมยิ่งลงโทษหนักคุกยิ่งล้น ยิ่งปราบหนักยิ่งระบาด?

การแก้ปัญหาคูกลิ้นจะแก้ไขอย่างไร : กรณีศึกษา ความสำเร็จจากเนเธอร์แลนด์ และ โปรตุเกส

ประเทศเนเธอร์แลนด์ ต้องปิดเรือนจำไปประมาณครึ่งหนึ่งเพราะคุกว่าง และ อัตราอาชญากรรมลดลงอย่างต่อเนื่อง

คดีที่ไม่ใช่อาชญากรรม ให้บริการสังคม แทนการเอามาขังคุก

คุมประพฤติ และใช้ Electronic Monitoring (EM)

ผ่อนความเข้มงวดของกฎหมายยาเสพติด

ประเทศโปรตุเกส ใช้มาตรการ decriminalization of drugs

ทำไมประเทศไทยจึงแก้ ปัญหายาเสพติด ไม่สำเร็จ?
แนวทางของ อเมริกา กับ ปอร์ตุเกส เราควรเลือกทางใด?

THE WAR ON DRUGS AMERICA VS PORTUGAL

	
Has spent over 1 trillion dollars on its drug war	Ended its war on drugs by decriminalizing all drugs
80,000 SWAT raids a year, most of which are to search for drugs	Police spend time solving violent crimes
Home of the largest prison population in the history of mankind	Has 4 times fewer murders and 7 times fewer rapes than America
Leads the world in drug use	Cut drug use nearly in half
Drug users find it nearly impossible to find jobs or homes after a conviction is on their record	Tax money goes toward rehab. Drug programs help users and recovering addicts find jobs

#EndTheDrugWar

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย

การบังคับใช้กฎหมายคืออะไร?

ทำไมประเทศไทยมีปัญหา?

ปัญหาเรื่อง “หลักรัฐศาสตร์” กับ “หลักนิติศาสตร์” ” และปัญหา “การบังคับใช้กฎหมาย” ในประเทศ ไทย

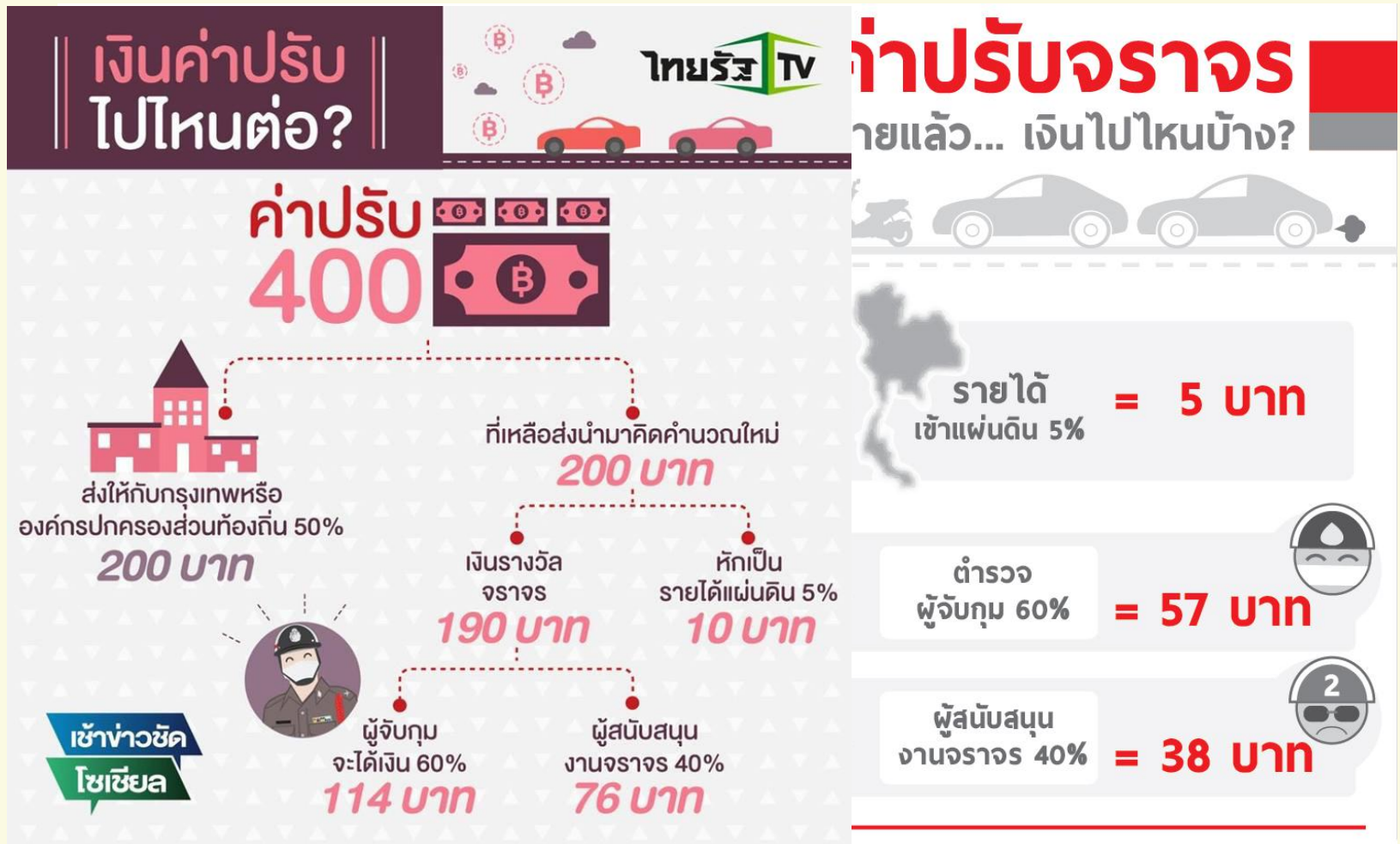

เป้าหมาย ของการจับกุมผู้กระทำความผิดกฏจราจร หรือ
กระทำความผิดกฎหมายต่างๆ คืออะไร?

ส่วนแบ่งค่าปรับจราจรเป็นปัญหาอย่างไร?

ทำไมคนจึงอยากให้ยกเลิก?

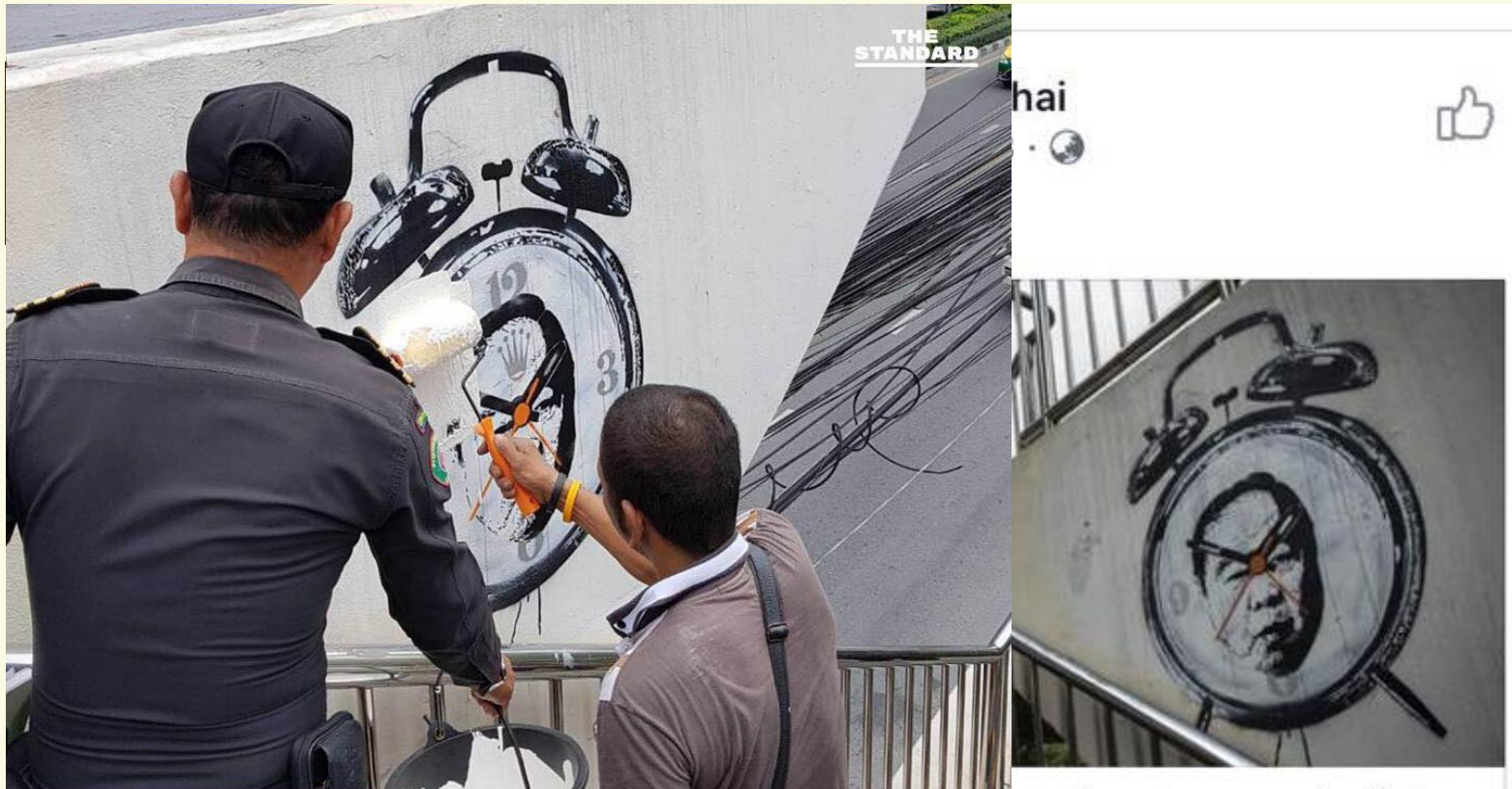
ปัจจุบันและอนาคตเราจะบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยเทคโนโลยี 4.0 และ AI

จาก “ประชาธิปไตยแบบผู้แทน” สู่ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”
ตอนนี้เรามาถึง ประชาธิปไตยยุคใหม่คือ **Smart Democracy**

จาก “ประชาธิปไตยแบบผู้แทน” สู่ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม”
ตอนนี้เรามาถึง **ประชาธิปไตยยุคใหม่คือ Smart Democracy**

ลบได้ แต่ภาพได้เผยแพร่ไปทั่วโดยใช้โซเชียลมีเดียแล้ว นี่ Smart Democracy
และคือพลังของประชาชนอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน!

ปัญหาต่างๆ ในสังคม เราจะแก้ด้วยวิธีไหน? ถ้าท่านเห็น
ก๊อกน้ำเปิดน้ำทิ้งไว้ ท่านจะแก้ปัญหานี้ได้อย่างไร?

ก. ค่าคนเปิดน้ำทิ้งไว้

ข. ติดป้ายบอกคนอื่น
ว่าอย่าเปิดน้ำทิ้งไว้

ค. เรียกร้องผู้มีอำนาจ
หน้าที่ ให้มาปิดน้ำ

ง. ปิดก๊อกน้ำ!